

wetenschappelijk onderzoek- en documentatie centrum

buitenlandse gedetineerden in nederland

496778

ministerie van justitie

WVS

BUITENLANDSE GEDETINEERDEN IN NEDERLAND

Rapporteurs:
Drs. K. Mesman Schultz
Drs. G. Methorst

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Ministerie van Justitie

maart 1976.

1. Inleiding

Eind februari 1975 nam het United Nations Social Defence Research Institute (UNSDRI) het initiatief tot een internationaal onderzoek naar de problematiek rond buitenlandse gedetineerden. De voornaamste reden voor dit onderzoek was de omvang, die deze problematiek - op zichzelf natuurlijk niet nieuw - sinds enige jaren dreigt aan te nemen door het toenemende aantal mensen, dat niet in eigen land gevangen zit. Enerzijds gaat het hier om problemen die door de buitenlandse gedetineerden zelf worden ervaren: doordat zij bijvoorbeeld veelal de taal niet spreken, en/of de gewoonten van het gastland niet kennen, en/of geen of slechts moeilijk bezoek kunnen krijgen, bestaat het gevaar dat ze meer nadelige gevolgen van de detentie ondervinden dan zij, die wel in eigen land gevangen zitten. Anderzijds bestaan er problemen voor de inrichtingen waarin zij verblijven: deze zijn er meestal niet of nauwelijks op berekend tegemoet te komen aan de eisen, die het herbergen van en omgaan met een relatief groot aantal buitenlanders stelt.

Om enig inzicht te krijgen in deze twee kanten van de problematiek, en om een aanzet te geven tot verder onderzoek, stelde UNSDRI zich drie onderzoekdoelen:

- a. verkrijgen van feitelijke informatie omtrent problemen en moeilijkheden, die door buitenlandse gedetineerden worden ervaren;
- b. verkrijgen van informatie omtrent de meest voorkomende beleidsproblemen voor inrichtingen, als gevolg van het samen brengen van buitenlandse met niet-buitenlandse gedetineerden;
- c. het exploreren van geschikte onderzoeksmethoden om op systematische wijze het probleem te benaderen.

Om dit te bereiken werden twee vragenlijsten opgesteld: één voor de buitenlandse gedetineerden, de andere voor de staven of directies van inrichtingen (zie volgende hoofdstuk en de bijlagen I en II). Aan de officiële instanties van 30 landen werd gevraagd de vragen af te (laten) nemen, en ingevuld te retourneren. Vijftien landen, waaronder Nederland, hebben aan dit verzoek voldaan; een definitief rapport van UNSDRI over de resultaten kan binnen afzienbare tijd worden verwacht, terwijl ten behoeve van een onlangs in Genève gehouden internationaal kongres een voorlopig rapport is uitgebracht.

In Nederland werd het onderzoek uitgevoerd door het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum (WODC) van het Ministerie van Justitie in samenspraak met de Directie Gevangeniswezen. De resultaten ervan zullen hieronder worden beschreven.

Alleerst komt de gevolgde procedure aan de orde, waarin een beschrijving van de steekproef, de vragenlijsten en de gehanteerde bewerkingsmethode is opgenomen. Vervolgens worden de resultaten besproken, waarin de gegeven antwoorden worden beschreven en een eerste, voorzichtige, aanzet wordt gedaan tot exploratie van het materiaal (op de reden om niet dieper op het materiaal in te gaan wordt later teruggekomen). Het rapport zal worden afgesloten met enige konkluderende opmerkingen en aanbevelingen voor mogelijk verder onderzoek.

2. De procedure van onderzoek

2.1. De steekproef

Bij het samenstellen van de steekproef is niet gestreefd naar representativiteit voor de ruim 400 buitenlanders in Nederlandse inrichtingen van gevangeniswezen. Dit is achterwege gelaten op verzoek van UNSDRI, waar men er, voornamelijk uit tijdsoverwegingen, de voorkeur aan gaf uit te gaan van de inrichtingen met het grootste aantal buitenlanders onder de gedetineerden. De minimumeisen voor de steekproef waren, dat tenminste 12 gedetineerden uit twee inrichtingen zouden worden ondervraagd en 6 staf- of direktieleden van dezelfde inrichtingen. Dit aantal werd echter te klein geacht, om ook maar iets over de situatie in Nederland te kunnen zeggen.

Besloten werd daarom te streven naar een steekproef van 100 gedetineerden, mede omdat het mogelijk leek dit binnen de beschikbare tijd te realiseren. Hiertoe werden zeven inrichtingen, (vier Huizen van Bewaring en drie gevangenissen) welke het meest voor deelname aan het onderzoek in aanmerking kwamen, aangeschreven, teneinde een opgave te krijgen van het aantal buitenlanders binnen hun muren, hun nationaliteiten, en de talen welke zij spraken. Tezamen huisvestten deze inrichtingen ruim 200 buitenlanders. Een eerste selectie daaruit gebeurde op grond van de door hen gesproken taal: degenen aan wie niet of slechts met de grootste moeite een vragenlijst zouden kunnen worden afgenomen, bleven buiten het onderzoek. Uit de resterende personen werd p

inrichting de helft op a-selekte wijze gekozen, waardoor de definitieve steekproef 102 personen omvatte. In elk van de zeven inrichtingen, waaruit deze 102 personen afkomstig waren, werd een gesprek gevoerd met één of meer personeelsleden, waaronder tenminste één direktielid, teneinde de voor hen bestemde vragenlijst te beantwoorden. Ongeacht het aantal personen dat aan een dergelijk gesprek deelnam, telde ieder gesprek voor één interview.

2.2. De vragenlijsten

Zoals in de inleiding werd gezegd, werden door UNSDRI twee vragenlijsten opgesteld: één om aan de buitenlandse gedetineerden, één om aan de inrichtingsstaven te worden afgenomen. Voor de precieze inhoud van deze vragenlijsten zie men resp. de bijlagen I en II. De vragenlijst voorgedetineerden bevatte 26 vragen. Een gedeelte hiervan was bedoeld om enige persoonlijke en achtergrondinformatie omtrent de gedetineerden te verkrijgen, zoals nationaliteit, leeftijd, beroep, duur van het verblijf in het land vóór de arrestatie, type aanklacht e.d. Het merendeel van de vragen betrof de moeilijkheden, die het gevolg zijn van het feit dat men niet in eigen land gedetineerd is, en suggesties om deze moeilijkheden het hoofd te bieden. De vragenlijsten waren in het Engels opgesteld, en vervolgens in vijf talen vertaald. Ze werden in Nederland afgenomen door studenten, die de door de gedetineerden gesproken talen vloeiend konden spreken en schrijven. Voordat de werkelijke interviews werden gehouden, kregen de interviewers een uitvoerige instructie, terwijl tevens enige proefgesprekken werden gevoerd. De door de interviewers opgeschreven antwoorden werden in het Nederlands vertaald door tolk-vertalers. De vragenlijst voor de direkties bevatte voornamelijk vragen over de problemen die buitenlanders voor het te voeren regiem opleveren. Daarnaast werd ook geïnformeerd naar mogelijkheden en suggesties om deze moeilijkheden het hoofd te bieden. De interviews werden afgenomen door onderzoekers van het Ministerie van Justitie. Hoewel de vragen aan de gedetineerden specifiek van aard waren dan die aan de direkties, hadden beide lijsten gemeen, dat de antwoordmogelijkheden geheel open gelaten, dus niet geprecodeerd waren. In de volgende paragraaf zal worden beschreven op welke wijze de bewerking van de gegeven antwoorden is verlopen.

2.3. Bewerking van de gegevens

Op de gegevens werden vier bewerkingen toegepast. Eerst werd nagegaan hoe de gedetineerden op de afzonderlijke vragen hadden geantwoord; vervolgens werd gekeken of het mogelijk was enige ordening in de antwoorden aan te brengen aan de hand van hun onderlinge samenhang. Daarnaast werden door de direkties gegeven antwoorden aan een nadere beschouwing onderworpen. Tenslotte werd gezocht naar overeenkomsten in de door de gedetineerden en de direkties gegeven antwoorden. De daartoe gehanteerde methoden zullen hieronder in het kort worden besproken.

2.3.1. De antwoorden van de gedetineerden

Om de door de gedetineerden gegeven antwoorden op een enigszins systematische wijze te kunnen beschrijven, was het allereerst nodig een manier te ontwerpen, volgens welke de antwoorden gekodeerd en gerangschikt zouden kunnen worden. Voor sommige vragen leverde dit weinig problemen op, hetzij door de eenduidigheid van de te verwachten antwoorden (bv. inrichting van detentie, leeftijd), hetzij doordat uit ander onderzoek al kategoriseringssystemen voorhanden waren (bv. voor beroep, en de aard van de tenlastelegging). Voor de antwoorden op bijna alle overige vragen - vooral die, welke op ervaring en beleving van de gedetineerden waren gericht - was dit niet zo eenvoudig. Deze werden gekodeerd volgens een systeem, dat was ontworpen nadat eerst enkele (random gekozen) gesprekken waren doorgelezen. In dit systeem werd voornamelijk gebruik gemaakt van het zgn. "schaalprincipe", waarbij tot uitdrukking kan komen in hoeverre bepaalde zaken voor de gedetineerde problematisch zijn: zo kan een antwoord bijvoorbeeld worden ondergebracht in één van de categorieën "veel problemen", "soms problemen" en "geen problemen". De gehanteerde antwoordcategorieën staan, samen met de vragen, vermeld in Bijlage I.

Voor de vragen 14 en 26 werden geen antwoordcategorieën opgesteld, maar werden de gegeven antwoorden in hun geheel overgenomen. Na codering van de antwoorden werden, zoals gezegd, er twee bewerkingen op toegepast.

a. Om een beeld te krijgen van de omvang van het probleem, werden per vraag eenvoudig de frekwenties berekend, waarmee bepaalde in de vragenlijst opgenomen onderwerpen door de gedetineerden al dan niet als problematisch werden aangeduid.

b. Om een aanwijzing te krijgen naar hun onderlinge samenhang, werden de antwoorden, zuiver exploratief, paarsgewijs met elkaar in verband gebracht. Hierbij werden de gebruikelijke methodologische voorschriften in acht genomen. Om de mate van de samenhang te bepalen, werd gebruik gemaakt van enige algemeen gangbare statistische berekeningen (chi-kwadraat, phi-koëfficiënt, puntbiseriële korrelatiekoëfficiënt). Hierop zal thans echter niet verder worden ingegaan.

2.3.2. De antwoorden van de direktie

Voor de door de direkties gegeven antwoorden zijn geen categorieën opgesteld, omdat het door het kleine aantal gesprekken niet zinvol was een statistische benadering toe te passen. Daarom zal bij de beschrijving van de antwoorden dan ook hoogstens gebruik worden gemaakt van termen als "enkelen", "de meesten" en "allen" om aan te duiden bij hoeverre bepaalde opvattingen bestaan.

2.3.3. Overeenkomst tussen de antwoorden

Tenslotte werd, zoals gezegd, een poging gedaan om na te gaan in hoeverre de door gedetineerden en direkties signaleerde problemen en geopperde oplossingen met elkaar overeenstemmen. Hierbij werd gebruik van de, empirisch zeker niet "harde" maar bij dit materiaal onvermijdelijke, "face-value-methode": op het oog werd beoordeeld of bij de ene groep levende problemen en ideeën voor oplossingen ook door de andere groep naar voren werden gebracht.

3. Resultaten

Bij de hieronder volgende beschrijving van de resultaten zullen eerst enkele achtergrondgegevens van de ondervraagde gedetineerden aan de orde komen; daarna zullen de problemen en de oplossingen daarvoor die door hen werden genoemd, worden beschreven (in de tekst zullen niet alle percentages van de gegeven antwoorden worden opgenomen; hiervoor zij verwezen naar Bijlage I). Aansluitend hierop zal worden beschreven op welke manier de antwoorden eventueel te groeperen zijn. Vervolgens zullen de meningen van de direkties worden beschreven, en zal worden bekeken in hoeverre deze overeenkomen met de situatie, zoals die door de gedetineerden werd geschetst.

3.1. De gedetineerden

3.1.1. Enige achtergrondgegevens

Beschrijving van de ondervraagden aan de hand van enige, in de vragenlijst opgenomen, persoonlijke gegevens, levert het volgende beeld op:

a. In onderstaande tabel staat de herkomst van de ondervraagde gedetineerden, in percentages van het totaal, vermeld.

West Europa	39
Zuid Europa	22
Arabische wereld	16
Noord Amerika	12
Verre Oosten	8
Overigen	4
Totaal	100

N.B. Eerder werd reeds gesteld, dat bij het samenstellen van de steekproef niet gestreefd is naar representativiteit voor alle buitenlandse gedetineerden in Nederland. Hierdoor is het zeker mogelijk, dat bovenstaande percentages afwijken van de vertegenwoordiging van nationaliteiten onder alle buitenlanders die in Nederland zijn gedetineerd. Zo kan bijvoorbeeld het feit, dat de Huizen van Bewaring in dit onderzoek alle in de randstad lagen, er mede oorzaak van zijn, dat de westeuropeanen en noord-amerikanen wellicht oververtegenwoordigd zijn, en de zuideuropeanen en mensen uit de arabische wereld ondervertegenwoordigd. Hetzelfde geldt mutatis mutandis ook voor de overige, hieronder te beschrijven, gegevens.

b. De meest voorkomende leeftijd ligt tussen de 21 en 25 jaar (41%), terwijl bijna allen tussen de 21 en 35 jaar oud zijn (87%).

c. De beroepen, welke het vaakst door de ondervraagden worden uitgeoefend, zijn: geschoolde handwerkslieden (30%), vrije beroepen (zoals schrijver, filmer, musicus, fotomodel en zakenman) (18%), studierend (15%), en beroepen in de horekasector (13%).

- d. Gevraagd naar de redenen van het verblijf in Nederland, antwoordden de meesten, dat ze hier op doorreis, vakantie of familiebezoek waren (43%), terwijl een grote minderheid in Nederland was om te wonen en/of te werken (35%). Door diegenen van de ondervraagden, die een andere reden opgaven (16%), werd nogal eens opgemerkt dat men speciaal voor het gepleegde delikt naar Nederland was gekomen (bv. "Om drugs te (ver)kopen" of "Om ergens een overval te plegen, om aan geld te komen").
- e. De meesten waren samen met vrienden en/of familie naar Nederland gekomen (63%), 35% was alleen gekomen.
- f. Op het tijdstip van arrestatie was bijna de helft (47%) nog geen maand in Nederland en de meerderheid (70%) was hier korter dan zes maanden, terwijl slechts 11% langer dan 5 jaar in Nederland verbleef.
- g. De redenen van de arrestatie, de tenlastelegging, betrof in de meeste gevallen een vermogensdelikt (45%). Andere betrekkelijk vaak voorkomende redenen waren het bezit van of handel in drugs (33%) en één of andere vorm van geweldpleging (11%).
- Vrijwel allen (82%) wisten dat het door hen gepleegde feit in Nederland strafbaar was; 14% zei dit niet geweten te hebben.

3.1.2. De problemen

Een belangrijke vraag betreffende de moeilijkheden voor buitenlandse gedetineerden binnen de inrichtingen, was vraag 14, waarop de gedetineerden zelf moesten aangeven, wat voor hen nu de grootste problemen waren. Hoewel iets minder dan de helft van de ondervraagden op deze vraag een antwoord gaf, zijn enkele regelmatig terugkerende opmerkingen het vermelden zeker waard.

1. Het overgrote deel van deze opmerkingen betrof taalproblemen, waarbij soms implicaties of gevolgen daarvan werden aangegeven. Bijvoorbeeld: "Het niet kennen van de taal ga ik nu als een tweede straf voelen", "Alle papieren waren in het Nederlands gesteld, zodat ik niet weet waarom ik hier zit" en "Het communicatieprobleem is groot, en roept agressie op".
- Wordt door middel van vraag 15 wat direkter hierop ingegaan, dan blijkt de taal voor de meesten inderdaad een moeilijk punt te zijn: 49% verstaat, slecht of geen - 56% spreekt slecht of geen - en 66% leest slecht of in het geheel geen Nederlands.

2. Een ander probleem dat - zij het minder vaak - door de gedetineerden naar aanleiding van vraag 14 werd vermeld, was het gevoel gediskrimineerd te worden. Voorbeelden gemaakte opmerkingen zijn: "Het zijn hier allemaal rascisten, ze houden geen rekening met onze mentaliteit", "Er wordt gediskrimineerd door de direktie, want ontmoetingen met landgenoten zijn niet toegestaan", "De filmprojektor doet het niet voor buitenlandse films, werkt hij wel, dan doet het geluid het niet" en "Er wordt gediskrimineerd door de Nederlanders in verband met de oorlog".

Door middel van vraag 22 werd nader op het probleem van de diskriminatie teruggekomen. Uit de hierop gegeven antwoorden blijkt 62% van de ondervraagden geen of nauwelijks enige diskriminatie ondervonden te hebben, terwijl ruim een derde van de ondervraagden dergelijke ervaringen wel had.

3. In antwoord op vraag 14 noemden enkelen het gebrek aan kommunikatiemogelijkheden met de buitenwereld. Als deze moeilijkheden opgevat worden in de zin van het aantal kontakten dat men met mensen in die buitenwereld heeft (vragen 16 en 17), dan is het isolement van de ondervraagden inderdaad groot. Met familieleden heeft 33% nooit per brief, 40% nooit telefonisch kontakt, terwijl 53% nooit bezoek krijgt van familieleden. De meest genoemde reden hiervoor ligt voor de hand: veelal bevindt de familie zich niet in Nederland, en de afstand en de daaraan verbonden kosten vormen dan ook de grootste struikelblokken. Enkele malen wordt ook als reden opgegeven, dat men geen kontakt zoekt (ook niet per brief), bijvoorbeeld "omdat men zich dan dood zou schrikken", "om geen schande over de familie te brengen" of "omdat ik geen familie heb". De kontakten met vrienden vertonen hetzelfde beeld: een groot percentage heeft nooit bezoek van, telefonisch en/of per brief kontakt met vrienden. De redenen hiervoor zijn in het algemeen dezelfde als voor het gebrek aan kontakt met de familie. Weinig kontakt is er voorts met de konsulaten. Dit is, in het licht van het bovenstaande, ook niet zo verwonderlijk als men bedenkt, dat het initiatief voor een dergelijk kontakt door de gedetineerde genomen moet worden. Maar zeer vaak wordt ook als reden opgegeven, dat men aan een dergelijk kontakt geen behoefte heeft, "omdat daar toch niets goeds van te verwachten is". Ook wordt meermalen de opmerking gemaakt dat wel kontakt is gezocht, maar dat het konsulaat niet reageert.

Een apart kontakt met de buitenwereld wordt gevormd door dat met de advokaat (de vragen 12 en 13). Na de arrestatie bleek 87 procent binnen een week met een advokaat kontakt te hebben gehad. Over de kwaliteit van deze kontakten was niet iedereen even tevreden: 27% vond het ronduit slecht, terwijl 41% de kwaliteit van het kontakt goed vond.

Enkele vragen (18, 19 en 20) hadden betrekking op de interne kontakten in de inrichting. Gezien de taalmoeilijkheden en zeker als er daarbij van diskriminatie van buitenlandse gedetineerden sprake is, zou theoretisch verwacht kunnen worden dat dit tot uiting zou moeten komen in de kontakten die men binnen de inrichting heeft.

Wat betreft de kontakten met het personeel van de inrichtingen geeft 36% te kennen hier geen of slechte relaties mee te hebben; 57% vindt de kontakten redelijk tot goed. Weinigen hebben de vraag naar de kontakten met de afzonderlijke personeelskategorieën (direktie, arts, sociaal werkers en bewaarders) beantwoord. Bij hen die deze vraag wel beantwoordden was het oordeel over deze relaties beduidend ongunstiger dan hetgeen in bovenstaande cijfers tot uitdrukking komt. Over de kontakten met andere gedetineerden is het oordeel over het algemeen gunstiger: 61% vindt de kontakten met Nederlandse gedetineerden redelijk tot goed, 72% vindt dat van de kontakten met gedetineerde landgenoten, en 70% heeft redelijk tot goede kontakten met gedetineerden uit andere landen dan het eigen, of Nederland. Op de vraag in hoeverre het oordeel over de kwaliteit van de interne kontakten nu direkt samenhangt met het taalprobleem en/of het al dan niet ervaren van diskriminatie binnen de inrichting, wordt later teruggekomen.

4. Tenslotte noemden enkelen op vraag 14 het voedsel als probleem. Vooral voor dit probleem is moeilijk te schatten in hoeverre dit specifiek is voor de buitenlanders. Desgevraagd (vraag 21a) zegt wel bijna de helft problemen met het voedsel te ondervinden, maar slechts een enkeling wijst op de andere eetgewoonten in Nederland (dit geldt vooral de Chinezen). Het meest gebruikt worden echter termen als "het eten is vies", "het eten is slecht" en "er is te weinig afwisseling in het voedsel"; deze termen zullen ook regelmatig door Nederlandse gedetineerden worden gebezigd. Het verschil in moeilijkheden voor buitenlanders en Nederlanders valt waarschijnlijk helemaal weg bij andere, n.a.v. vraag 14 geuite problemen, zoals "Ik wil frisse lucht en naar buiten kunnen kijken" of "Je hebt hier geen vrouwen".

Behalve problemen betreffende het voedsel, werd de buitenlandse gedetineerden gevraagd naar moeilijkheden met betrekking tot andere voorzieningen in de inrichting (de vragen 21, 23, 24 en 25).

Met betrekking tot de uitoefening van de godsdienstige overtuiging worden weinig problemen gemeld.

Wat meer moeite heeft men met de voorziening van lektuur in de eigen taal: 21% zegt hiermee problemen te hebben. De meest gehoorde klacht hierbij is, dat de kranten veel te laat komen. Hoewel volgens de overgrote meerderheid (90%) er geen speciale programma's voor buitenlanders bestaan (of van het bestaan daarvan niet afweet), doet 95% wel min of meer regelmatig mee aan algemene activiteiten voor gedetineerden binnen de inrichtingen. Tenslotte zegt 40% behoefte te hebben aan een cursus Nederlands, maar bestaat daartoe de mogelijkheid niet volgens 69% van de ondervraagden, terwijl 7% dit niet weet.

3.1.3. Oplossingen

Om een idee te krijgen van de wijze waarop iets aan de bovenbeschreven problemen gedaan zou kunnen worden, werd tenslotte de vraag gesteld wat er met betrekking tot buitenlandse gedetineerden zou moeten gebeuren. (vraag 26). Het meest gegeven antwoord hierop was, dat "buitenlanders en Nederlanders gelijk moeten worden behandeld". Uit die gesprekken waar wat dieper op de betekenis hiervan werd ingegaan, bleek dit antwoord een breed scala van onvrede en/of oplossingen te omvatten. Vonden bv. sommigen dat buitenlanders dezelfde bezoekmogelijkheden zouden moeten hebben als Nederlanders, anderen bedoelden ermee dat de strafmaat voor buitenlanders veel hoger is dan voor Nederlanders, of dat ook buitenlanders na vrijlating vrij behoren te zijn en niet meer naar de vreemdelingenpolitie zouden hoeven te gaan; weer anderen meenden dat voor hen ook de mogelijkheid van de open inrichting zou moeten bestaan.

Regelmatig werd de wens geuit meer met landgenoten binnen de inrichting in contact te kunnen komen, omdat dit het door de taalbarrière opgeworpen isolement zou kunnen verkleinen. Dit zou ook bereikt kunnen worden door de voorzieningen van lektuur in de eigen taal te verbeteren. Voor het oplossen van het taalprobleem werd het vaakst het organiseren van taalkursussen gehoord. Regelmatig gehoorde oplossingen zijn verder het aanstellen van bewaarders die meer dan alleen maar Nederlands spreken, en een betere informatie betreffende de gang van zaken binnen de inrichtingen en de mogelijkheden voor gedetineerden.

Enkele gedetineerden zien als beste oplossing, dat de straf in eigen land mag worden uitgezeten.

Evenals bij het signaleren van problemen het geval was, worden ook hier oplossingen gegeven, die waarschijnlijk ook Nederlandse gedetineerden voor hun situatie zouden geven, zoals "Ik vind, dat ze mij maar moesten vrijlaten" of "Ik wil een betere tandheelkundige verzorging".

3.1.4. Samenhang tussen de antwoorden

Zoals gezegd is niet slechts volstaan met een inventarisatie van de gegeven antwoorden, maar is ook getracht na te gaan of ze op een bepaalde manier samenhangen. Dat wil zeggen dat werd nagegaan of er wellicht een aantal basisfactoren zijn, van waaruit een groot deel van de antwoorden kan worden geïnterpreteerd. Het lijkt er dan op, dat er ruwweg drie van dit soort factoren zijn te onderscheiden, die als volgt zijn te omschrijven:

a. Bekendheid met Nederland

Een centrale plaats neemt hierbij de beheersing van de Nederlandse taal in. Het zal weinig verbazing wekken, dat de verblijfsduur in Nederland vóór de arrestatie (en waarschijnlijk daardoor ook het doel van het verblijf in Nederland en het beroep) hier vrij sterk mee samenhangt. Dit is waarschijnlijk ook de reden dat het oordeel over het eten in deze groep is opgenomen (hoe langer men in Nederland is, hoe beter men de heersende eetgewoontes kent, en hoe minder problemen men heeft met het eten). Het verband met de andere problemen in deze groep is ook inzichtelijk: hoe beter men het Nederlands beheerst, hoe meer men betrokken is bij de activiteiten in de inrichting, hoe gunstiger men oordeelt over de contacten met Nederlandse gedetineerden, en hoe minder diskriminatie men ervaart. Opgemerkt moet worden dat het in een dergelijke groepering van problemen voor sommige gevallen moeilijk is uit te maken, wat oorzaak en wat gevolg is.

b. Relaties binnen de inrichting

Het probleem van oorzaak en gevolg doet zich ook voor bij de volgende groep antwoorden. Misschien kan hier niet van een aparte groep problemen gesproken worden: omdat er nogal wat variabelen in voorkomen, welke ook in de vorige groep opgenomen waren, kan het zijn dat deze groep samen met de vorige één groot "cluster" vormt. Hier staan echter de relaties, die de buitenlandse gedetineerden hebben binnen de inrichting, centraal.

Daarvan is de kwaliteit van de relaties met Nederlandse gedetineerden sterk verbonden met de taal (zie boven), maar ook relaties die niet van de kennis van het Nederlands afhankelijk zijn, zijn hierin vertegenwoordigd: de kwaliteit van de relaties met landgenoten en met andere buitenlanders. Zelfs het contact met het inrichtingspersoneel lijkt maar ten dele samen te hangen met het al dan niet kennen van de taal.

In het algemeen lijkt het er ook hier op dat hoe gunstiger men oordeelt over zijn kontakten binnen de inrichting, des te gunstiger men oordeelt over het voedsel, des te minder diskriminatie ervaren wordt en des te meer men betrokken is bij activiteiten voor gedetineerden. Misschien is het wat ver gezocht, maar het is niet onmogelijk dat dit verband houdt met de mate waarin men sociale vaardigheden bezit.

c. Kontakten buiten de inrichting

Deze groep problemen staat waarschijnlijk wel tamelijk los van de twee vorige groepen. Alle mogelijkheden om contact te onderhouden met vrienden en familie zijn hierin opgenomen. Met groep a heeft deze groep gemeen, dat de kontakten lijken toe te nemen naarmate men langer in Nederland heeft vertoefd. Van belang daarbij is, dat met het aantal kontakten met familie en/of vrienden ook het aantal kontakten met het konsulaat lijkt toe te nemen.

3.2. De direkties

Naast de opvattingen van de gedetineerden, is ook getracht een beeld te verkrijgen van de ideeën van de direkties en staven van een aantal inrichtingen. Bij de hieronder volgende beschrijving van hun antwoorden op de hen voorgelegde vragen, zal worden getracht de naar voren gebrachte problemen in dezelfde volgorde te beschrijven als bij de gedetineerden gebeurde. Dat dit niet altijd mogelijk is, kan liggen aan de verschillende vraagstelling voor de twee groepen ondervraagden: aan de gedetineerden werd gevraagd welke problemen ze ondervonden door het feit dat ze buitenlander zijn, de vraag aan de direkties was naar problemen waarvoor buitenlandse gedetineerden het regiem stellen. (Voor de gestelde vragen zie men bijlage II).

De antwoorden van de direkties op de hen voorgelegde vragen liepen voor de verschillende inrichtingen nogal uiteen. Deze verschillen betreffen zowel het aantal genoemde problemen, als de aard ervan en de oplossingen ervoor. Zelfs de vraag of de aanwezigheid van buitenlanders wel

een probleem ten aanzien van het gevoerde regiem vormde, werd niet door allen met een duidelijk "ja" beantwoord, hoewel slechts één inrichting niet van moeilijkheden wilde spreken. Op mogelijke oorzaken van deze verschillen wordt later teruggekomen.

Bij de beschrijving van de gegeven antwoorden, zullen per probleem ook de maatregelen worden genoemd die de diverse inrichtingen reeds ingevoerd hebben om aan de moeilijkheden het hoofd te bieden. Ze zijn niet opgenomen in paragraaf 3.2.2. waar de maatregelen die zouden kunnen of moeten worden genomen worden beschreven, omdat de genomen maatregelen zeer geschikte illustraties zijn van de genoemde problemen.

3.2.1. De problemen

In de meeste van de bezochte inrichtingen zei men problemen te onder- vinden door het moeten huisvesten van buitenlandse gedetineerden:

a. Evenals bij de gedetineerden zelf het geval was, werd ook door de direkties en staven de taal als het belangrijkste probleem, of de belangrijkste oorzaak van andere problemen genoemd. Zo wordt vaak gezegd dat het elkaar niet verstaan van gedetineerden en bewaarsers snel tot misverstanden leidt, hetgeen wederzijdse spanningen en agressie kan oproepen.

Ook is het moeilijk aan de gedetineerden grenzen voor zijn gedrag binnen de inrichting duidelijk te maken, vooral waar buitenlanders de betrekkelijk humane behandeling in de Nederlandse inrichtingen proberen uit te buiten door onbegrip te tonen.

Voorts leveren de taalverschillen moeilijkheden op met betrekking tot de rekreatiemogelijkheden: niet alleen omdat men Nederlandse films, toneelvoorstellingen en televisieprogramma's niet kan volgen, maar ook omdat men deze, tot groot ongenoegen van de Nederlandse gedetineerden, kan gaan verstoren. Een probleem is verder dat buitenlandse gedetineerden in die inrichtingen, waar sprake is van diverse activiteiten in groepsverband (zoals gespreksgroepen of groepen voor vaardigheids- trainingen), daar niet aan kunnen deelnemen. Hierdoor, zegt men, wordt een progressieve regiemvoering belemmerd. Een bijkomende moeilijkheid met betrekking tot het taalprobleem is, dat de extra aandacht die daar- door van het personeel wordt gevestigd, door de Nederlandse gedetineerden nogal eens als bevoordeling van de buitenlanders wordt opgevat.

Als gevolg daarvan kunnen van die kant weer moeilijkheden verwacht worden.

Ieder van de direkties van inrichtingen zegt één of meer maatregelen te hebben genomen om aan deze moeilijkheden tegemoet te komen.

Zo worden genoemd:

- taalkursussen voor het personeel;
- inschakelen van tolken; soms kunnen medegedetineerden als zodanig optreden, soms verdient het aanbeveling of is het nodig hiervoor mensen van buitenaf aan te trekken (dit wordt dan veelal door studenten gedaan);
- toestaan van radio's met groot ontvangstbereik op de cellen van de buitenlanders, zodat ze programma's in hun eigen taal kunnen opvangen;
- instellen van speciaal voor buitenlanders bestemde gespreksgroepen;
- uitgeven van informatiefolders in verschillende talen betreffende het huishoudelijk reglement van de inrichting;
- uitbreiden en naar taalgebied inrichten van bibliotheken;
- opzetten van bewegingsexpressiegroepen naast het meer verbale groeps-
werk;
- kreëren van mogelijkheden voor non-verbale rekreatie (zoals stomme films).

b. Hoewel men inziet dat voor buitenlandse gedetineerden de mogelijkheden voor contact met de buitenwereld zeer gering zijn, vindt men niet dat hieruit ernstige moeilijkheden voor het regiem voortvloeien. Lastig is wel dat, wanneer er contact met familieleden is, hun bemoeienis soms zeer onverwachte zaken betreft, die voor Nederlanders doorgaans van ondergeschikt belang schijnen te zijn. Sommige inrichtingen staan toe dat vrienden op bezoek komen. Het bezwaar hiervan is echter, dat men "niet weet wie je in huis haalt", wat vooral met het oog op de veiligheid risico's inhoudt.

Problematischer oordeelt men echter de kontakten met officiële instanties: reklassering voor buitenlanders bestaat niet of nauwelijks, de vreemdelingendienst vertoont zeer weinig begrip voor de moeilijke situatie waarin de buitenlandse gedetineerden zich bevinden, konsulaten zijn weinig actief bij het aanbieden van hun diensten, en vaak is de afstand bezwaarlijk om een regelmatig en goed contact met een voor buitenlanders geschikte advocaat tot stand te brengen.

In enkele inrichtingen probeert men - om deze laatste moeilijkheden op te vangen - een zo goed mogelijk contact tot stand te brengen en te onderhouden met instellingen ten behoeve van buitenlanders in het algemeen.

Om de contactmogelijkheden te vergroten wordt o.a. melding gemaakt van een "huiskamerproject", waar vrijwilligers (studenten) binnen de inrichting worden gehaald om met (groepen) buitenlanders te spreken.

c. Het voedsel geeft slechts arbeidstechnische problemen, omdat de uitrusting niet voldoende is om aan alle wensen betreffende menu's en diëten tegemoet te kunnen komen. Wel zeggen alle direkties zoveel mogelijk rekening te houden met het feit, dat men zoveel verschillende nationaliteiten herbergt. Soms gebeurt dit "vanuit de keuken", soms is het mogelijk in de kantine bepaalde ingrediënten te kopen.

d. Betreffende de verschillende geloofsovertuigingen komen uit de gesprekken twee moeilijkheden naar voren. Ten eerste wordt rekening gehouden met de verschillende feestdagen van de diverse godsdiensten. Omdat men echter ook profiteert van de christelijke feestdagen, kan dit kwaad bloed zetten bij de andere gedetineerden. Verder is het voor sommige religies moeilijk de juiste voorganger te vinden, vooral als de inrichting zich ver buiten de geloofscentra bevindt.

e. Met betrekking tot de relaties van buitenlandse gedetineerden met personeel en andere gedetineerden ziet men geen andere speciale problemen, dan die welke verband houden met de taalverschillen (dus hierdoor optredende misverstanden, wantrouwen, agressie e.d.). Waar sprake is van misverstanden wordt dit, volgens de direkties, door de gedetineerden vrij snel uitgelegd als diskriminatie.

Een enkele keer kunnen politieke verschillen moeilijkheden opleveren in de onderlinge relaties van gedetineerden. Zo kunnen conflicten ontstaan tussen Chinezen onderling, of tussen Fransen en Algerijnen, of Israëli's en Palestijnen. Hoewel deze geschillen buiten de inrichting ook bestaan, kunnen de gedetineerden elkaar binnen de inrichting niet of nauwelijks ontlopen, hetgeen tot speciale problemen aanleiding kan zijn.

Volgens sommige direkties is de kans, dat tussen buitenlandse en Nederlandse gedetineerden moeilijkheden ontstaan het grootst, wanneer de verschillende nationaliteiten in groepen bijeen gezet zouden worden. Naar hun oordeel voelen de buitenlanders in groepsverband zich sneller gediskrimineerd, met alle gevolgen van dien.

Het dilemma wordt dan dat het met het oog hierop (en met het oog op de beveiliging) niet wenselijk is om nationaliteiten bijeen te plaatsen binnen de inrichting, terwijl het anderzijds wel wenselijk kan zijn om het isolement van de buitenlandse gedetineerde zoveel mogelijk te verkleinen.

f. Twee andere problemen welke uit de gesprekken naar voren kwamen, en die het vermelden waard zijn, zijn:

- door de aanwezigheid van veel buitenlanders in de inrichting loopt men het risico van professionalisering van de kriminaliteit;
- door de aanwezigheid van veel verschillende nationaliteiten heeft men binnen de inrichting niet meer te maken met de vertrouwde groepsfenomenen binnen groepen gedetineerden. Zo is bv. het fenomeen van de informele leider verdwenen.

Op beide moeilijkheden is verder niet ingegaan.

Om een indruk te krijgen van de mogelijke konsekventies van bovengenoemde problemen voor de gang van zaken in de inrichtingen, werd gevraagd of ze ook tot ordeverstoringen of aanpassingsproblemen hebben geleid.

In sommige gevallen blijkt dat naar de opvatting van de ondervraagden inderdaad zo te zijn. Hierbij moet echter wel worden aangetekend, dat het nergens gaat om ernstige moeilijkheden. Zoals één van de direktieleden opmerkt: "In hun agressief gedrag zijn buitenlanders precies eender als Nederlanders". Eén van de direkties is zelfs van mening dat de buitenlanders zich in de inrichting beter gedragen dan de Nederlanders, gezien het feit dat de laatste tijd geen enkele buitenlander in een strafcel had gezeten, en dat werkmeesters op de arbeid buitenlanders prefereerde.

Gevraagd naar de mening van de direkties omtrent de behandeling van buitenlandse gedetineerden, bleek één van de direkties van oordeel te zijn, dat buitenlanders een wezenlijk andere behandeling behoeven dan Nederlanders. De andere direkties vinden dat hierin geen verschil mag zijn.

Het argument voor de eerste mening is, dat de straf voor buitenlanders onevenredig zwaar wordt als niet in grote mate rekening wordt gehouden met de speciale situatie van de buitenlandse gedetineerde. Het is de vraag of er sprake is van een wezenlijk verschil van mening met de andere direkties, omdat ook deze vinden dat terdege rekening moet worden gehouden met bestaande taal-, temperaments- en kulturele verschillen. Dit mag echter niet het karakter krijgen van bevoordeling of diskriminatie.

3.2.2. Oplossingen

Op de vraag hoe men het probleem van de buitenlandse gedetineerden het best kan aanpakken, gaan de gedachten veelal uit naar uitbouw en verbetering van de reeds genomen maatregelen (zie boven). Een enkele maal wordt opgemerkt dat het beste zou zijn om speciale inrichtingen voor buitenlandse gedetineerden te creëren, waar men de mogelijkheid heeft optimaal rekening te houden met de speciale problematiek. Hier wordt van andere zijden tegenin gebracht dat dan het gevaar van ghettovorming bestaat. Wel wordt van verschillende zijden geopperd met aparte units voor buitenlanders te gaan werken, of aan buitenlandse gedetineerden vaste bewaarders toe te wijzen, waardoor men elkaar beter leert kennen en misverstanden voorkomt.

In ieder geval zou een betere begeleiding van de bewaarders wenselijk zijn.

Door meerdere direkties wordt (een deel van) de oplossing gezien in een internationale regeling ten aanzien van buitenlandse verdachten. Hierbij moet worden gedacht aan overdracht van behandeling van de zaak en/of tenuitvoerlegging van de straf aan het land van herkomst.

3.2.3. Verschillen tussen inrichtingen

Hoewel dit uit het materiaal moeilijk is te achterhalen, wordt toch de indruk gewekt dat er enige systematische verschillen bestaan in de meningen van de diverse direkties van inrichtingen.

Eén van deze verschillen lijkt te worden veroorzaakt al naar gelang men met een Huis van Bewaring of met een Gevangenis te maken heeft. Zo wordt door de direkties van de H.v.B.'s de onzekerheid over de rechtsgang bij de gedetineerden een belangrijk probleem genoemd.

Dit speelt, afgezien van de onzekerheid over hetgeen na de detentie te gebeuren staat, in gevangenissen geen rol meer. Ook het regelen van allerhande zaken buiten de inrichting (zoals het afhalen van bagage, het annuleren van reisbesprekingen e.d.) spelen in het H.v.B. een grotere rol dan in de gevangenis.

Een ander verschil zou gelegen kunnen zijn in de "strengheid" van het regiem in de inrichtingen. In dit onderzoek gaf nl. de direktie van de inrichting met het strengste regiem te kennen de minste problemen met buitenlanders te ondervinden. Dit zou ook wel inzichtelijk zijn: hoe minder gemeenschap wordt toegestaan, hoe minder er gesproken kan worden, en hoe kleiner dan ook het taalprobleem zal zijn. Ook werd gekeken of verschillen in het aantal buitenlanders dat door de diverse inrichtingen werd gehuisvest, aanleiding kon zijn voor de verscheidenheid van antwoorden. De aantallen liepen echter niet voldoende uiteen om daar enige zinnige uitspraken over te kunnen doen.

3.3. Overeenkomst tussen de antwoorden van gedetineerden en direkties

Door de centrale plaats, welke zowel door de gedetineerden als door de direkties van inrichtingen aan de taalproblematiek wordt toebedeeld, is er in de opvattingen van beide categorieën personen een grote overeenstemming. Hoewel in de meeste van de mogelijke oplossingen hier en daar wel enige verschillen naar voren komen (zoals taalkursussen voor gedetineerden vs. taalkursussen voor het personeel), betreft het hier toch veelal detailkwesties. Slechts enkele door gedetineerden geopperde oplossingen zullen, uit het oogpunt van regiemvoering, op bezwaren stuiten. Zo kan bv. het bijeenbrengen van nationaliteiten of het toestaan van bezoek van vrienden als bedreigend voor de beveiliging van de inrichting worden gezien.

De reeds eerder gesignaleerde overeenkomst bestaat ook ten aanzien van andere problemen (bezoekmogelijkheden, voedsel en religie).

Als er tussen de twee groepen verschillende opvattingen bestaan, dan betreffen deze de kwestie van de diskriminatie van buitenlanders in de inrichtingen. Wordt dit door een aantal gedetineerden als belangrijkste probleem naar voren gebracht, volgens de direkties is het een uitvloeisel van de taalverschillen en het daaruit voortkomende misverstand en wantrouwen. En hoewel het in 3.1. gevonden verband tussen taalkennis en

ervaring van diskriminatie doet vermoeden dat dit laatste inderdaad het geval zou kunnen zijn, zegt het verband nog niets over wie in deze kwestie "gelijk" heeft, omdat het vinden van een verband tussen gegevens, nog niet inzicht in hun oorzakelijke samenhang hoeft te betekenen.

Over deze en andere zaken zou verder onderzoek wellicht meer inzicht kunnen verschaffen. Hierop wordt in het volgende hoofdstuk nader ingegaan.

4. Konklusie en discussie

4.1. Waar UNSDRI zich ten doel had gesteld problemen met betrekking tot personen, die niet in eigen land gedetineerd zijn, te signaleren, kan worden gesteld, dat dit doel is bereikt. Maar men kan zich afvragen wat men hier nu aan heeft. Wel werd in dit onderzoek aangetoond dat er voor buitenlanders problemen bestaan, waaronder taalmoeilijkheden en de contactmogelijkheden met de buitenwereld de belangrijkste zijn. Maar is dat niet iets, dat allang bekend was?

Het initiatief van UNSDRI, om aandacht te besteden aan buitenlandse gedetineerden is natuurlijk sterk toe te juichen. Daarom is het jammer, dat door de haast waarin opzet en uitvoering van het onderzoek moesten gebeuren, zoveel onzorgvuldigheden zijn begaan. Zo kan men zich bijvoorbeeld afvragen, of voor het inventariseren van de problemen wel steeds de meest gelukkigste vragen zijn gekozen. Zelfs een mogelijke verschuiving van betekenis, die door het vertalen van de vragen kan zijn opgetreden, heeft men geaksepteerd zonder er verder op in te gaan. Hetzelfde geldt voor het terugvertalen van de antwoorden.

Ook door de wijze waarop de steekproef tot stand is gekomen, boet het onderzoek aan kracht in. Hoewel de gevolgde manier zeker efficiënt is om in korte tijd een zo groot mogelijke steekproef te krijgen, maakt ze het wel moeilijk, zo niet onmogelijk, de resultaten te betrekken op gedetineerden en inrichtingen waar (bijvoorbeeld) minder grote concentraties buitenlanders zijn ondergebracht.

Deze en andere onzorgvuldigheden zijn de voornaamste oorzaken, dat maar ten dele aan de in de inleiding gestelde onderzoekdoelen tegemoet is gekomen. Ze vormen ook de voornaamste redenen waarom in het hierboven beschreven Nederlandse deelonderzoek niet werd getracht met behulp van verdergaande statistische methoden het materiaal te analyseren (zoals diverse schaalmethoden, kluster- of faktoranalyse e.d.).

4.2. Blijkt uit het bovenstaande dat de waarde, welke aan het resultaat van het onderzoek gehecht kan worden, betrekkelijk is, het is zeker ook een aanmoediging om meer onderzoek te verrichten omtrent de positie van de buitenlandse gedetineerden in Nederland. Daartoe bestaan diverse mogelijkheden.

4.2.1. Allereerst kan worden gedacht aan hernieuwd onderzoek naar de problemen van buitenlandse gedetineerden. Eén van de doelen van dergelijk onderzoek zou dan moeten zijn, na te gaan in hoeverre de diverse problemen nu specifiek voor buitenlanders gelden en welke problemen meer algemeen uit de detentie voortvloeien (eerder werd al gesteld dat dit nu voor sommige problemen niet was te achterhalen (3.1.2.)). Om dit te bereiken zal het ondermeer noodzakelijk zijn ook Nederlandse gedetineerden in het onderzoek te betrekken.

Hiernaast kan het onderzoek zich richten op de vraag, op welke wijze de diverse problemen samenhangen. Van hieruit kunnen dan "schalen" worden ontwikkeld, waarin per individu de zwaarte van de voor hem te verwachten problematiek tot uitdrukking kan worden gebracht. Enerzijds kunnen deze schalen gebruikt worden om te bepalen, hoeveel mensen bepaalde problemen hebben, zodat men een indicatie krijgt omtrent het nut van een bepaalde maatregel en de investering om deze in te voeren. Wanneer bijvoorbeeld blijkt dat slechts een klein percentage buitenlanders problemen kent rond de uitoefening van godsdienstige plichten, dan lijkt het weinig zinvol om aan een groot aantal inrichtingen voorgangers van diverse godsdiensten te verbinden. Anderzijds kan men de schalen gebruiken om te bepalen op wie bepaalde maatregelen van toepassing zullen zijn, Zo kan men bijvoorbeeld besluiten juist die mensen, die geen familie en vrienden in Nederland hebben, te plaatsen in die inrichting(en) waar een "huiskamerproject" is ingevoerd.

In feite komt dergelijk onderzoek neer op onderzoek naar wenselijke differentiatie en selectie met betrekking tot buitenlandse gedetineerden. Hierin zullen aanvankelijk alle denkbare en relevant geachte "objektieve" gegevens opgenomen kunnen worden.

Daarnaast zullen er echter ook verschillende "subjektieve" gegevens een rol in kunnen spelen. Interessant is bijvoorbeeld de vraag of de verschillende nationaliteiten (diverse aspecten van) de detentie op een verschillende manier beleven (in het hiervoor beschreven onderzoek is wel geprobeerd deze vraag te beantwoorden, maar dit leverde onderzoektechnisch nog te veel moeilijkheden op).

4.2.2. Voorts zou onderzoek zich kunnen richten op meer algemene zaken betreffende buitenlanders, zoals:

- de ontwikkeling van de kriminaliteit onder buitenlanders in Nederland;
- het opsporings- en straftoemettingsbeleid ten aanzien van buitenlanders;
- het beleid van de vreemdelingendienst;

Dergelijke zaken kunnen van belang zijn voor te nemen maatregelen.

Blijkt bv, dat de overgrote meerderheid na de detentie het land uitgewezen wordt, dan heeft het (vooral voor de korter gestraften) weinig zin op grote schaal cursussen Nederlandse taal voor gedetineerden te organiseren. Net zo min heeft het dan zin vèrgaande maatregelen te nemen om resocialisatie te bevorderen. Wel kan, andersom, het toekomstperspektief van de gedetineerden worden gehanteerd om te bepalen welke stappen genomen moeten worden om mogelijkheden van internationale samenwerking uit te gaan proberen.

In verband met eventueel te treffen maatregelen om aan de diverse moeilijkheden het hoofd te bieden, zou het onderzoek zich ook kunnen uitstrekken over het terrein van de mogelijke oplossingen.

Suggesties:

- de mogelijkheden van reklasseringsinstellingen om zich met buitenlanders te bemoeien;
- het bestaan, de activiteiten en de mogelijkheden van instellingen ten behoeve van buitenlanders;
- mogelijkheden om in diverse regio's vrijwilligers te rekruteren;
- mogelijkheden betreffende het werven en/of opleiden van personeel, dat aan bepaalde specifieke eisen voldoet (met name aan het spreken van verschillende talen).

4.2.3. Tenslotte zou het vooral aanbeveling verdienen te experimenteren met mogelijke oplossingen. Een eerste mogelijkheid hiertoe zou al te vinden zijn in een vergelijking van moeilijkheden binnen inrichtingen met grote konsentraties buitenlanders met die binnen inrichtingen waar zich weinig buitenlanders bevinden. Verder zouden een heleboel suggesties tot oplossingen gewoon op beperkte schaal ingevoerd, uitgeprobeerd en geëvalueerd kunnen worden.

4.3. De bedoeling van bovenstaande - zeker niet uitputtende - beschouwing is , aan te geven dat op korte termijn binnen Nederland onderzoek zou kunnen worden gestart naar de effectiviteit van maatregelen ter leniging van de problemen van buitenlandse gedetineerden. Hiervoor is het in ieder geval niet nodig (en wellicht niet eens wenselijk) nieuwe initiatieven van UNSDRI af te wachten.

Vragen aan gedetineerden, antwoordcategorieën en frekwenties van de gegeven antwoorden (in percentages).

NB. Het totaal van de percentages per vraag is niet altijd precies 100.

Dit is het gevolg van de gevolgde (gebruikelijke) afrondingsprocedure.

1. Nationaliteit.

West-Europees	39
Zuid-Europees	22
Arabische landen	16
Zuidoost Azië	8
Noord Amerika	12
Statenloos/onbekend	4

2. Leeftijd.

15 - 20	4
21 - 25	41
26 - 30	27
31 - 35	20
ouder dan 35	9

3. Beroep.

handarbeid (geschoold)	30
idem (ongeschoold)	2
horeca	13
administratief in loondienst	4
idem niet in loondienst	2
vrij beroep	18
studerend	15
levend van uitkering	1
zeevarend	4
geen	8
onbekend/geen antwoord	4

4. Wanneer bent U het land binnengekomen?

minder dan 1 mnd. voor arrestatie	47
langer dan 1 mnd., maar korter dan 6 mnd.	23
" " 6 " " " 12 "	5
" " 12 " " " 24 "	5
" " 24 " " " 36 "	1
" " 36 " " " 48 "	3
" " 48 " " " 60 "	1
langer dan 60 mnd. geleden	11

5. Wat was het doel van Uw verblijf in Nederland?

vakantie/familiebezoek	31
doorreis	12
zaken	7
om te wonen	11
om te werken	24
anders/weet niet	16

6. Kwam U alleen, met familie, vrienden, zakenrelaties of anderen?

alleen	35
met familie	12
met vrienden	46
met beiden	5
geen antwoord	2

7. Tenlastelegging.

tegen orde en openbaar gezag	1
tegen leven en persoon	11
vermogenmisdrijven	45
illegaal verblijf	4
drugs	33
anders	1
geen antwoord	5

8. Duur van verblijf in de inrichting.

a. voorarrest

minder dan 1 mnd.	20
langer dan 1 mnd., korter dan 3 mnd.	36
" " 3 " " " 6 "	9
" " 6 " " " 12 "	2
niet van toepassing/geen antwoord	32

b. na het vonnis

minder dan 1 mnd.	9
langer dan 1 mnd., korter dan 3 mnd.	12
" " 3 " " " 6 "	11
" " 6 " " " 12 "	15
" " 12 "	7
niet van toepassing	28
geen antwoord	20

9. Datum van het eerste contact met Justitie, dat eindigde in gevangenneming.

Deze vraag werd slechts zeer sporadisch beantwoord. Daarom worden hier de percentages van de antwoorden niet vermeld.

10. Wist U dat het feit waarvoor U ingesloten bent in dit land als delikt werd aangemerkt?

ja	82
nee	14
onduidelijk/geen antwoord	4

11. Kunt U uitleggen waarom en hoe U in aanraking kwam met de politie in dit land, hetgeen tot Uw gevangenisneming leidde?

thuis of op vaste verblijfplaats	9
tijdens uitvoering van het delikt	26
op vliegveld, station, trein, grens	10
zelf aangifte gedaan	3
buitenshuis op grond van tip of toeval	28
geen antwoord/onbekend	24

12. Was het mogelijk tijdens of onmiddellijk na Uw arrestatie contact op te nemen met een advocaat?

nooit gezien	4
nee, geen interesse	2
ja	31
ja, na afleggen van verklaring	5
ja, op de dag van aanhouden	8
ja, daags na arrestatie	14
ja, binnen één week na aanhouding	24
ja, na één week	7
pas bij het proces	6

13. Hoe verloopt de communicatie met Uw advocaat?

a. frekwentie

nooit	10
zelden	10
soms	4
regelmatig	17
geen antwoord	60

b. kwaliteit van het contact

slecht	27
redelijk/gemakkelijk	15
goed	41
niet van toepassing/geen antwoord	18

14. Welke moeilijkheden en problemen ondervindt U als buitenlander in deze inrichting?

Deze vraag werd niet gekodeerd (zie tekst).

15. Verstaat, leest en/of spreekt U Nederlands?

a. verstaan

goed	18
redelijk	11
een beetje	23
slecht	6
niets	43

b. lezen

goed	15
redelijk	5

een beetje	11
slecht	5
niets	61
geen antwoord	3

c. spreken

goed	14
redelijk	8
een beetje	20
slecht	8
niets	48
geen antwoord	3

16. Was het, sinds U hier bent, mogelijk contact op te nemen met Uw familie, vrienden en het konsulaat van Uw land?

Deze vraag was in het kodeerschema samen met vraag 17 opgenomen.

17. Heeft U enig werkelijk contact met hen gehad, en zo ja, op welke manier?

a. kontakt met familie per brief

nooit	33
zelden	1
soms	1
regelmatig	9
ja (niet gespecificeerd)	33
geen antwoord	23

b. telefonisch kontakt met familie

nooit	40
zelden	1
soms	3
regelmatig	2
ja	15
geen antwoord	39

c. bezoek van familie

nooit	53
zelden	5
soms	2
regelmatig	7

ja	12
geen antwoord	22

d. kontakt met vrienden per brief

nooit	29
soms	1
regelmatig	3
ja	28
geen antwoord	39

e. telefonisch kontakt met vrienden

nooit	30
soms	1
ja	11
geen antwoord	58

f. bezoek van vrienden

nooit	44
zelden	5
soms	2
regelmatig	5
ja	18
geen antwoord	27

g. kontakt met konsulaat

nooit	53
zelden	6
soms	4
regelmatig	3
ja	18
geen antwoord	17

18. Ondervindt U problemen in Uw kontakt met de inrichtingstaf en bij het door hen tegemoetkomen aan Uw vensen?

a. kontakt met het personeel in het algemeen

geen kontakt	8
slecht kontakt	28
redelijk kontakt	29
goed kontakt	28
geen antwoord	6

b. kontakt met de arts	
geen kontakt	5
slecht kontakt	18
redelijk kontakt	6
goed kontakt	7
geen antwoord	65

c. kontakt met de direktie	
geen kontakt	4
slecht kontakt	14
redelijk kontakt	5
goed kontakt	8
geen antwoord	70

d. kontakt met de sociaal werkers	
geen kontakt	5
slecht kontakt	8
redelijk kontakt	5
goed kontakt	12
geen antwoord	71

e. kontakt met bewaarders	
geen kontakt	2
slecht kontakt	25
redelijk kontakt	9
goed kontakt	11
geen antwoord	54

19. Hoe zijn Uw relaties met de Nederlandse gedetineerden, en, als die er zijn, welke problemen spelen hierin?

geen kontakt	15
slecht kontakt	15
redelijk kontakt	29
goed kontakt	31
geen antwoord	10

20. Hoe zijn Uw relaties met gedetineerden uit

- a. eigen land, en
- b. andere landen (buiten Nederland)?

a. kontakten met gedetineerde landgenoten	
geen kontakt	8
slecht kontakt	6
redelijk kontakt	23
goed kontakt	49
niet van toepassing	14
geen antwoord	1

b. kontakten met andere buitenlanders	
geen kontakt	9
slecht kontakt	13
redelijk kontakt	38
goed kontakt	31
niet van toepassing/geen antwoord	9

21. Ondervindt U speciale problemen met betrekking tot het voedsel, godsdienst (bv. bezoeken van voorgangers van Uw religie), de mogelijkheid boeken of kranten in Uw eigen taal te krijgen?

a. voedsel	
wel problemen	48
soms problemen	10
geen problemen	41
geen antwoord	1

b. godsdienst	
wel problemen	6
soms problemen	8
geen problemen	53
niet van toepassing	20
geen antwoord	14

c. lektuur in eigen taal	
wel problemen	21
soms problemen	15
geen problemen	57
geen antwoord	8

22. Heeft U, gedurende Uw verblijf in de inrichting, enige diskriminatie jegens U ondervonden op etnische gronden, of door Uw kulturele achtergrond, enz.?

nee	51
nauwelijks	11
ja (niet gespecificeerd)	22
ja, in gevangenis	11
ja, in rechtszaal	2
ja, in beide	1
geen antwoord	3

23. Doet U mee aan algemene activiteiten voor gedetineerden in deze inrichting?

nee	5
ja (niet gespecificeerd)	15
ja, soms	32
ja, vaak	48

24. Bestaan er speciale programma's voor buitenlanders in deze inrichting?

nee	84
ja	9
weet niet	6
geen antwoord	1

25. Bestaan er cursussen in de Nederlandse taal?

a. de feitelijke situatie	
nee	69
ja	20
weet niet	7
geen antwoord	5
b. behoefte eraan	
geen	35
wel	40
geen antwoord	25

26. Wat zou volgens U moeten gebeuren met betrekking tot de buitenlandse gedetineerden?

Deze vraag werd niet gekodeerd (zie tekst).

Vragenlijst directie- en stafleden.

1. Kunt u een gemiddelde geven van het aantal vreemdelingen dat u tegelijkertijd in deze inrichting heeft?
2. Geven buitenlanders op het gebied van het hier gevoerde regiem moeilijkheden?
Zo ja, welke?
3. Wilt u een enigszins gepreciseerde uitleg geven van de moeilijkheden die ontstaan door:
 - a. taal
 - b. kontakten met familie, vrienden, gezagsdragers, advocaten
 - c. voedsel
 - d. geloofsovertuiging
4. Vindt u, dat gedetineerde vreemdelingen speciale problemen scheppen in hun relatie tot:
 - a. stafleden van de inrichting
 - b. medegedetineerden
 - eigen nationaliteit
 - andere nationaliteit
5. Hebben de moeilijkheden, die buitenlandse gedetineerden met zich meebrengen, ordeverstoringen e.d. of aanpassingsproblemen tot gevolg?
Zo ja, wat zijn de redenen daarvoor?
6. Vindt u het nodig of wenselijk dat buitenlandse gedetineerden anders worden behandeld dan Nederlandse?
Zo ja, in welke opzichten?
7. Hoe zou, naar uw mening, het probleem van de buitenlandse gedetineerden kunnen worden aangepakt?

END